

Motion

1978/79:2275

av Thorbjörn Fälldin m. fl.

med anledning av propositionen 1978/79:110 om riktlinjer för skogspolitiken, m. m.

Skogsmarken och våra skogstillgångar representerar för vårt land omistliga värden. Till grund för ett sådant konstaterande ligger inte enbart ekonomiska värderingar utan också skogarnas betydelse för landskapsbild och miljö samt deras värde som rekreationskälla för stora medborgargrupper.

Vad först gäller skogens ekonomiska betydelse vill vi här endast kort konstatera att den i hög grad bidragit till det välstånd som utvecklats i vårt land. Produkter från skogsindustrin ger ett stort netto i vår utrikeshandel, vilket ger oss möjligheter att importera nödvändiga varor och material till annan industri. Ett fortsatt utnyttjande av skogsråvarorna i en effektivt arbetande industri är en förutsättning för att vi skall kunna bibehålla och ytterligare utveckla vår standard. Detta är i sin tur möjligt endast om vi genom målmedvetna åtgärder kan upprätthålla en hög produktion av värdefulla skogsråvaror och hushålla med tillgångarna så att vi får en jämn och uthållig avkastning.

Perspektivet kan vidgas ytterligare. För stora delar av vårt land är den direkta och indirekta sysselsättning som skogsbruket ger helt avgörande för utkomstmöjligheterna. Den sysselsättning som skapas i skogsbruket är därtill utpräglad decentraliserad. Från regionalpolitisk synpunkt spelar därför vårt skogsbruk en mycket stor roll. Denna roll förstärks ytterligare om man beaktar att en betydande del av vårt jordbruk bedrivs i kombination med skogsbruk. En sådan samdrift är i många bygder en förutsättning för att en öppen landskapsbild, en decentraliserad jordbruksproduktion och ett decentraliserat boende skall kunna upprätthållas. Ett viktigt led i en aktiv regionalpolitik är därför en satsning på de areella näringarna. Vi har samtidigt den uppfattningen att det är enskilt skogsbruk som kan ge de bästa sysselsättningsmöjligheterna och som bäst kan ta till vara skogsmarkens produktionsförmåga. Vi vill erinra om att det nu är möjligt att få statlig kreditgaranti vid nyetablering på en ren skogsfastighet, om särskilda skäl föreligger. Som särskilt skäl nämns regionalpolitiska motiv.

Ytterligare en faktor bör beröras. Energiförsörjningen måste i framtiden i huvudsak baseras på förnybara energikällor. Med stor säkerhet kommer därför skogsråvaran att få ökad vikt som energikälla, bl. a. för bostadsuppvärmning. Det gäller då främst de "sortiment" som i dag inte finner rationell användning, dvs. i första hand virkesavfall och klenvirke/sly. Av värde att uppmärksamma i energisammanhang är vidare att nära hälften av skogsindustrins stora energiförbrukning hämtas från den skogliga råvaran.

Skogsbruket och hela skogsnäringen arbetar i internationell konkurrens. Beroendet av konjunktur- och prisrörelser på den internationella marknaden för skogsprodukter är därmed uttalat och ofrånkomligt. Det är därför närmast meningslöst att formulera en skogspolitik utan att beakta detta förhållande. Vårt beroende av omvärlden är desto mera känsligt, eftersom nya områden med synnerligen hög produktionsförmåga för skog efter hand kan utnyttjas av en effektiv lokal skogsindustri. Den svenska skogsnäringen måste därför räkna med att arbeta i fortsatt hård konkurrens från andra länder och världsdelar.

Även våra "gamla" konkurrenter uppträder mycket aktivt. Som exempel kan nämnas att den federala regeringen i Canada förbereder stöd till modernisering av skogsindustrin – motsvarande ca 850 milj. kr. – i form av ett 25-procentigt bidrag till företagets investeringskostnader. Även den skogliga råvaran föreslås få ökat stöd, bl. a. genom att avgifterna för avverkat virke avses minska med belopp som motsvarar utlagda kostnader för skogsvård.

I här angivna förhållanden förvärras av att väsentliga ändringar i näringens arbetsvillkor ägt rum. Då utredningsuppdraget ursprungligen gavs till 1973 års skogsutredning, var utgångspunkten att man befarade virkesbrist genom överavverkning och alltför snabb industriell utbyggnad. Virkespriserna var höga. Detta kom att spegla utredningens direktiv.

I dag är problemen i näringen i många väsentliga avseenden de motsatta. Skogsnäringen håller på att långsamt återhämta sig efter två mycket svåra år. Industrins totala kapacitet har minskat. De senaste åren har avverkningarna återigen understigit tillväxten i våra skogar, och låga virkespriser pressar skogsbrukets lönsamhet. Dessa snabba och dramatiska svängningar kan ses som en konsekvens av näringens beroende av den industriella konjunktur-utvecklingen.

Med denna allmänna beskrivning har vi önskat stryka under skogsbrukets stora betydelse och att – som en konsekvens härav – utformningen av den framtida skogspolitikerna är en fråga med stor räckvidd. Sett från dessa synpunkter är det en i flera avseenden ofullständig proposition som avlämnats. Det förhållandet har också satt tydliga spår i utformningen av förslagen till såväl ny skogsvårdslag som framtida stödformer.

Ekonomiskt skogsbruk

Skogsbruket är i grunden en ekonomisk hantering, som är beroende av ekonomiska lagar och industrins möjligheter att avsätta skogens produkter. Denna till synes självklara utgångspunkt kom inte tillräckligt tydligt fram i 1973 års skogsutrednings betänkande Skog för framtid (SOU 1978:6) och har ytterligare suddats ut i regeringens proposition.

I betänkandet Skog för framtid angavs målet i vad gäller såväl produktionsåtgärder som skogsvårdslagens utformning närmast vara att åstadkom-

ma största möjliga virkesproduktion. Detta kom klart till synes i de olika produktionsalternativ som utredningen presenterade. I propositionen anges bl. a. som motiv för den väsentliga förändring som görs i skogsvårdslagens första paragraf följande: "Till grund för lagens centrala bestämmelser ligger således snarare biologiska kriterier än lönsamhetskriterier" (s. 53). Den förändring som vidtas är bl. a. att nuvarande bestämmelse att skogen skall skötas så "*att tillfredsställande ekonomiskt utbyte vinnas* — —" utgått.

Från centerns sida vill vi kraftigt understryka att det inte är möjligt att på sikt tillvarata vare sig biologiska, naturvårdens eller de andra allmänna intressena som åsyftas i förslaget till ny skogsvårdslag 1 §, om inte skogsbruket är lönsamt. Detta hör bl. a. samman med att våra skogstillgångar inte är en naturresurs som bevaras intakt oberoende av hur den hanteras. Bakom skogstillgångarna ligger kontinuerliga ekonomiska insatser av skilda slag, och dessa måste få ett ekonomiskt utbyte om de i längden skall kunna motiveras. Dagens skogstillgångar är sålunda ett resultat av uppemot 100 års arbete med skogsanläggning, skogsskötsel och markvård. Detta är fundamentalt från både nationalekonomiska och företagsekonomiska utgångspunkter.

Vår slutsats är därför att varje form av målsättning för skogsbruket som inte beaktar de ekonomiska aspekterna blir till förlång för de vittomfattande samhällsintressen som skogsbruket har att tillgodose. Det finns dessutom skäl understryka att ett bortseende från lönsamhetsaspekter inte medför att t. ex. naturvårdens intressen kan tillvaratas på ett bättre sätt. Om man skapar regler som hindrar en upprepning av de avarter av skogsdrifter som det tyvärr finns exempel på och tillser att reglerna följs, kan man åstadkomma ett rationellt, ekonomiskt bedrivet skogsbruk som står väl i samklang med naturvårdens långsiktiga intressen. Det gäller inte minst det enskilda skogsbrukets bruksformer.

Om den långsiktiga lönsamheten läggs till grund för utnyttjande, vidmakthållande och utvecklande av våra skogstillgångar, är det möjligt att formulera kraven på en ny skogspolitik med beaktande av både önskemålen om en hög virkesproduktion och hänsynen till sysselsättning, ekologisk balans, naturvård och rekreation samt övriga allmänna intressen.

Intensivt skogsbruk

Olika ägarkategorier bedriver sitt skogsbruk efter delvis skilda förutsättningar. Utan att gå in på några egentliga jämförelser kan fastslås att, om samhället vill uppmuntra och stimulera ett omsorgsfullt bedrivet skogsbruk och beakta rekreativlivets och naturvårdens intressen, finns det all anledning att slå vakt om det enskilda skogsbruket, däribland främst de självverksamma skogsägare som bor i bygden och som därmed automatiskt får en samhörighet med den miljö som skogen bildar. Att det även inom enskilt skogsbruk finns ägare som inte fullt ut lever upp till sitt ansvar som

markägare får inte undanskymma det faktum att den helt övervägande delen har visat en anpassningsförmåga och ett hänsynstagande till olika intressen, som är värda all uppmuntran och respekt. Genom de mindre brukningsenheterna har inte heller det av enskilda skogsägare bedrivna skogsbruket till någon väsentlig del kommit i konflikt med t. ex. miljö- och rekreationsintressena. Så berörde t. ex. den för några år sedan förda kalhyggesdebatten knappast alls enskilt skogsbruk.

I denna speciella fråga vill vi understryka nödvändigheten av att alla skogsägarkategorier iakttar varsamhet och anpassar föryngringsytorna till terrängen. Det schematiskt bedrivna storskogsbruket står inte i samklang med de krav som bör ställas på ett ekologiskt välanpassat skogsbruk.

Även i vad gäller den biologiska produktionen finns det åtskilliga fördelar förknippade med enskilt, ofta småskaligt skogsbruk. På fastigheter av den storlek som är vanlig i dagens Sverige ges goda möjligheter till intensiv skötsel och sådant intensivt tillvaratagande av markens produktionsförmåga som är angeläget från allmän synpunkt. Vi vill i detta sammanhang understryka vikten av att forskning och utveckling inriktas på maskiner och redskap för det småskaliga skogsbrukets behov.

Genom den samverkan som under de senaste tre decennierna byggts upp och utvecklats inom skogsägarföreningarna har också nackdelarna med små spridda enheter till betydande del kunnat elimineras. Det finns därför all anledning för samhället att på skilda sätt understödja och stimulera denna samverkan. Den skapar förutsättningar för det enskilda skogsbruket att även i framtiden bedriva ett intensivt skogsbruk och därtill en möjlighet att i stora delar av landet kombinera jord- och skogsbruk på ett rationellt sätt.

Det bör i detta sammanhang erinras om att skogstillståndet i landet för närvarande innebär följande genomsnittliga virkesförråd per hektar skogsmark:

Domänverket	75	m ³ sk/ha
Bolagen	96	''-
Enskilda	113	''-
Övriga	100	''-
Samtliga	101	''-

(Motsvarande skillnader mellan ägargrupperna föreligger också inom olika delar av landet – dvs. på jämbördiga marker.)

För att erhålla högsta avkastning borde dessa virkesförråd ha varit större, både för de olika ägarkategorierna var för sig och totalt sett. Förhållandet belyser ändå på ett bra sätt skillnaderna – och möjligheterna. 1973 års skogsutredning har dragit slutsatsen " – – – att avverkningarna de närmaste årtiondena måste minska i statens skogar och att de knappast kan öka i bolagens skogar". Föredraganden refererar detta och anför: "Om den råvarutillförsel till industrin som jag tidigare har angett skall kunna komma till stånd, måste därför avverkningarna i de privata skogarna öka."

Från dessa synpunkter är det anmärkningsvärt att inte i propositionen ägnats någon uppmärksamhet åt vare sig det kombinerade jord- och skogsbruksföretaget eller den roll som enskilt skogsbruk spelar för att slå vakt om alternativa sysselsättningsmöjligheter i glesbygder. Detta är speciellt anmärkningsvärt med hänsyn till att sambandet jord och skog poängterades kraftigt i den proposition om jordbrukspolitiken som riksdagen antog 1977.

Enligt centerns mening finns det all anledning för samhället att vid utformningen av skogspolitiken inta en positiv inställning till det enskilda jord- och skogsbruket på samma sätt som skett i fråga om jordbrukspolitiken och jordförvärvslagstiftningen. Detta är befogat inte minst därför att kortsiktiga ekonomiska intressen lätt gör att enskilt ägande i mindreskala kan komma i kläm. Det krävs därför en enhetlig och samlad politik på dessa områden. Mot den bakgrunden vill vi för vår del understryka att enskilt skogsbruk, bedrivet av självverksamma skogsägare gärna i kombination med jordbruk, är en mycket värdefull företagsform, som på olika sätt bör främjas.

Sammanfattningsvis bör de övergripande målen för skogspolitiken vara

- att stimulera till en hög och värdefull virkesproduktion, som ger underlag för en förädlingsindustri som både direkt och indirekt ger lönsamma arbetstillfällen,
- att slå vakt om och främja ekologiskt anpassade bruknings- och avverkningsformer, som medför att våra skogar fortsättningsvis förblir attraktiva markområden för rekreation och naturvård med hänsyn tagen till skogarnas biologiska växtförlopp och de ekosystem där skogarna ingår,
- att underlätta samspelet med andra arealbundna näringar, främst då jordbruket,
- att stödja näringen och dess utövande genom att medge sådant arbetssätt och sådana arbetsformer att verksamheten stimuleras samt att undvika onödiga detaljföreskrifter och förhållningsregler.

Ny skogsvårdslag

Enligt centerns mening har förslaget till ny skogsvårdslag tregenomgående brister.

Det gäller för det första den tidigare påtalade avsaknaden av en klart formulerad ekonomisk målsättning för skogsbruket. Avsaknaden härav har medfört att en rad av de följande paragraferna fått en utformning som inte minst för det enskilda skogsbruket kan leda till allvarliga konsekvenser. Man kan därtill befara att de kommande tillämpningsanvisningarna får en sådan utformning att de inte beaktar ekonomiska realiteter. Oklarheten beträffande det "ekonomiska målet" har ej heller i propositionen kompensrats av något

ställningstagande till de produktionsalternativ för skogsbruket som utredningen behandlat.

Beträffande tillämpningsanvisningarna bör det i detta sammanhang påpekas att dessa bör utformas på ett sätt som gör dem lättförståeliga. De skall för sin tillämpning inte kräva detaljerade uppgifter om resp. bestånd eller fastighet. Det måste anses högst otillfredsställande om de tusentals fastighetsägare som har att underställa sig lagen och tillämpningsanvisningarna kommer att sakna möjlighet att uttolka innebörden. Klarhet och enkelhet måste här gå före detaljreglering.

För det andra har lagutformningen fått en så allmän karaktär att den ger tillsynsmyndigheterna en alltför vidsträckt befogenhet vid sidan av den lagstiftande myndigheten. Även om det inte är möjligt att skriva en lag som utesluter behovet av tillämpningsföreskrifter, bör det vara möjligt att klarare precisera avsikten med en lagbestämmelse än vad som i flera fall är för handen i den nu föreslagna skogsvårdslagen.

För det tredje är den föreslagna lagen sådan att praktiskt taget varje moment i ett skogsbestånds utveckling påverkas av en lagparagraf. Detta gäller såväl anläggning som skötsel och avverkning. Utrymmet för enskilt initiativ, och för variation, blir därför begränsat. I stället uppstår risk för likriktning och standardisering. Detta innebär stora risker inte minst från ekologisk synpunkt där mångformighet är viktig. Omfattningen av vissa paragrafer bör därför begränsas.

De skogar som finns i vårt land är en tillgång som starkt bidragit till vårt välstånd. Alla människor har därmed haft glädje och nytta av den avkastning som skogen givit. Så kommer det att bli också i fortsättningen. Samtidigt får vi räkna med att skogens betydelse från naturvårdssynpunkt liksom även värdet för rekreationslivet kommer att tillta. Skogsvårdslagen skall ha till syfte att ge riktlinjer för den skogsvård som krävs för att skogarna skall kunna utnyttjas till allas bästa.

1 §

Enligt vår mening bör 1 § i skogsvårdslagen inledas med en mening som anger huvudsyftet med skogsvårdslagen och den inriktning som skogspolitiken bör ges. Därmed uppnås också samstämmighet med naturvårdslagen. En sådan mening bör ange att våra skogar är en tillgång som skall ges en sådan vård att den kan utnyttjas till allas bästa.

Den i propositionen föreslagna formuleringen "hög och värdefull virkesavkastning" tolkar vi så, att föredraganden avsett dels produktion av värdefulla virkessortiment, dvs. som regel barrvirke, dels att produktionen skall vara lönsam i den meningen att virkesavkastningen skall vara värdefull för producenten. Detta ger enligt vår mening en alltför vag innebörd av lönsamhetskriteriet.

Vi vill i detta sammanhang erinra om föredragandens uttalande beträffande de kyrkans skogar: "För förvaltningen av det kyrkliga skogsbruket gäller

enligt 14 § lagen (1970:939) om förvaltning av kyrklig jord att förvaltningen skall inriktas på att egendomens avkastningsförmåga tillgodogörs på ekonomiskt bästa sätt."

Det bör i detta sammanhang också erinras om lydelsen i den instruktion för domänverket som nu gäller (SFS 1975:1021) och där det i 3 § angående verksamhetsmål sägs: "Målet för verksamheten vid domänverket är att -- åstadkomma bästa möjliga samlade ekonomiska utbyte och därvid prestera ett från företagsekonomisk synpunkt rimligt årsresultat." För både kyrkan och domänverket gäller alltså att det ekonomiska utbytet av skogsbruket ges en framskjuten plats. Detta bör gälla även för andra ägarkategorier.

Vi förordar därför att i 1 § skrivs in att syftet inte enbart är hög och värdefull virkesavkastning utan även ett tillfredsställande ekonomiskt utbyte.

Vi anser att den av oss föreslagna formuleringen helt överensstämmer med andemeningen i såväl utredningen som propositionen.

Liksom föredraganden anser vi att 1 § skall innehålla en mening om hänsynstagande till naturvårdens och andra allmänna intressen. Vi utgår då ifrån att formuleringen inkluderar grundläggande miljö- och ekologisynpunkter, t. ex. klimatologiska förhållanden, vattenföring liksom landskapsbilden.

Vi föreslår sålunda att 1 § skogsvårdslagen erhåller följande utformning:

"Våra skogar är en tillgång som skall ges en sådan vård att den kan utnyttjas till allas bästa. Skogsmark med dess skog skall genom lämpligt utnyttjande av markens virkesproducerande förmåga skötas så, att den varaktigt ger en hög och värdefull virkesavkastning samt ett tillfredsställande ekonomiskt utbyte. Vid skötseln skall hänsyn tas till naturvårdens och andra allmänna intressen."

2 §

I motiveringen till 2 § bör klarare preciseras vad som avses med formuleringen "annat ändamål". Det bör exempelvis framgå att skogbevuxen mark invid bebyggelse, allmänna vägar, sjöar m. m. i allmänhet skall betraktas som skogsmark och att produktionsmöjligheterna därmed skall utnyttjas på det sätt som anges i 1 §. Oklarheter i detta avseende kan lätt leda till att markens produktionsförmåga ej utnyttjas på ett ändamålsenligt sätt och att den inte heller sköts så att den tillgodoser andra berättigade intressen.

Gamla, igenvuxna hagmarker och liknande områden i anslutning till produktiva skogsbestånd innefattas normalt inte i begreppet "annat ändamål". Huvudprincipen bör vara att igenvuxna hagmarker betraktas som skogsmark.

Andemeningen i detta avsnitt måste därför vara sådan och stå i sådan samklang med 1 § att skogsproduktionsaspekten beaktas -- och tas till vara -- så långt detta är förenligt med markens användning "för annat ändamål".

4 §

I motiven måste det förhållandet klart framgå att beträffande skogsskydd (i första hand mot insekter) skall skogsvårdslagen alltid gälla. Det kan t. ex. uppkomma ett sådant förhållande att massförökning av skadeinsekter sker i ett område som avsatts/administreras med hjälp av naturvårdslagen. I sådana fall bör givetvis skogsvårdslagens bestämmelser angående insekts-härjning gälla. Vi förordar att riksdagen uttalar att skogsvårdslagens bestämmelser om skogsskydd skall gälla före annan lag.

Över huvud taget synes det anmärkningsvärt att i 4 § endast naturvårdslagen (1964:822) särskilt namngetts, medan alla andra lagar (bokskog, fornminnen, byggnadslag etc.) sammanfattats i uttrycket "eller annan lag". För att inte oklarhet skall råda om vilka lagar som avses, bör här samtliga de lagar särskilt anges som kan betraktas som speciallagar och där innebörden är att skogsvårdslagen ej skall tillämpas, i den mån den strider mot dessa lagar.

5 §

Specialmotiveringarna till 5 § bör förse med följande klarläggande.

Av föredragandens motivering framgår att tillämpningsnormerna för bestånd enligt punkterna 1 och 3 är olika. Av många skäl är det lämpligast att vid bedömningen av om ett bestånd är godtagbart eller ej använda samma bedömningsnorm. För bestånd enligt punkterna 1 och 3 bör enligt vår mening virkesförrådets storlek vara avgörande för huruvida beståndet skall anses vara godtagbart eller ej.

Skyldighet att anlägga ny skog bör inträda, när beståndets virkesförråd nedgått till ungefär hälften av det förråd som med hänsyn till bonitet, trädslag och ålder har uppnåtts i den s. k. "bättre hälften" av våra skogar.

I vad gäller den tid inom vilken åtgärderna skall vara vidtagna skall det t. v., så länge snyttbaggefrågan inte är löst, vara möjligt för resp. skogsvårdsstyrelse att meddela generell dispens, innebärande att hyggesvila upp t. o. m. 3 år får tillämpas.

Åtgärder enligt punkt 3 skall enligt propositionen vidtas inom skälig tid. Vid avgörande av sådana ärenden måste hänsyn tas till ekonomiska förutsättningar och till avsättningsituationen för aktuella virkessortiment. Därtill är det givetvis en förutsättning att budgetmedel fortlöpande står till förfogande, så att inte arbetet med restaureringen fördröjs av medelsbrist.

7 §

I 7 § i propositionens lagförslag sägs: "Föreskrifter om föryngringsmetod, markberedning, sådd, plantering, vård av plantskog och andra åtgärder i nämnda syfte meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer." Enligt vår mening är detta att gå alltför långt i detaljutformning. Skulle propositionens lagtext fastställas, får vi snart en av statsmakterna utfärdad skogskötselhandbok för Sverige. Lagen skall givetvis inte reglera de "metoder" som skall användas i skogsbruket. Detta skulle vara främmande

för svensk förvaltningspraxis och därtill hämma utveckling av nya metoder. Myndigheten skall sålunda inte kunna föreskriva *metod* utan endast de *krav* som samhället har på visst resultat.

Departementschefen anger f. ö. på s. 28 i lagrådsremissen: "Rent allmänt anser jag emellertid att en skogsvårdsplan inte bör syfta till någon detaljreglering av det *sätt*, på vilket varje skogsägare skall sköta *sin* skog."

Även på s. 35 återkommer detta: "Jag är emellertid inte f. n. beredd att förorda att det med stöd av bestämmelser ges detaljföreskrifter som i den utsträckning utredningen tänkt sig skiljer sig från de nu gällande."

Departementschefens egna uttalanden utgör här ett stöd för vårt förslag till formulering enligt följande:

"Vid anläggning av ny skog skall de förnyrningsåtgärder vidtas som kan behövas för att trygga återväxten av skog av tillfredsställande täthet och *beskaffenhet* i övrigt.

Föreskrifter härom meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer."

12 §

Det *måste* framgå av specialmotiveringarna till 12 § att rätten att i viss omfattning avverka husbehovsvirke inte begränsas genom formuleringen. Sådan avverkning (av brännved, virke för fastighetsreparationer, stängselstolpar m. m.) sker ofta varje år på många fastigheter och inte alltid på det standardiserade sätt som kan uttolkas ur den föreslagna formuleringen.

13 §

Från produktionssynpunkt är det väsentligt att bestånd, som i förhållande till markens produktionsförmåga är dåligt bestockade, snarast omförs till växtliga bestånd. Ett sådant omförande får ej förhindras av 13 §. Därför bör paragrafen endast avse den bättre delen av befintliga bestånd. Hänsyn skall också tas till trädslag, skador, röta, dimensionsutveckling och luckighet.

Av tillämpningsanvisningarna skall klart framgå vilka bestånd som paragrafen avser. Skogsägarna skall själva i de allra flesta fall med ledning av tillämpningsanvisningarna kunna bedöma om ett aktuellt bestånd får avverkas eller ej.

Skogsägare, *so*m endast har bättre bestånd vilka ej uppnått lägsta slutavverkningsålder, skall ha möjlighet att hos skogsvårdsstyrelsen ansöka om att få avverka sådana bestånd. Detta kan vara motiverat i de fall skogsägaren är i behov av exempelvis inkomster eller husbehovsvirke. Det kan också förekomma att diameterutvecklingen i ett bestånd är så kraftig att beståndet av detta skäl bör få avverkas.

Vi föreslår följande formulering av paragrafens inledning: "Skog *med hög slutenhet* får inte *utan särskilt tillstånd* slutavverkas förrän den -- --."

14 §

Vi instämmer i vad gäller 14 § i departementschefens uttalande på s. 42 i

lagrådsremissen: "Från ransoneringsbestämmelserna bör mindre fastigheter undantas." Vi utgår från att härmed avses att ransoneringsbestämmelsen i framtiden ej skall omfatta mindre fastigheter än f. n. Detta innebär att bestämmelsen ej omfattar fastigheter mindre än ca 25 ha produktiv skogsmark. Vi förordar att riksdagen gör ett klarläggande uttalande på denna punkt.

15 §

I specialmotiveringarna till 15 § bör det framgå att regeln med "kommun" för fastställande av brukningsenhet kan erfordra undantag i Norrland med de mycket stora kommuner som förekommer där.

Naturvårdshänsyn

21-29 §§

Genom skogsvårdslagen vill samhället utforma ett regelsystem som avser att garantera att skogsbruket bedrivs med beaktande av en rad olika samhällsintressen, däribland dem som kan sammanfattas under begreppet naturvårdsintressen. Det nu presenterade förslaget uppfyller med de erinringar vi tidigare redovisat i huvudsak de krav man kan ställa i detta avseende.

Naturvårdsfrågorna har under senare år kommit att inta en alltmer central ställning i skogsvårdslagstiftningen. Det gäller även i det nu presenterade förslaget till skogsvårdslag.

I propositionen saknas dock en samlad analys av det naturliga samband som föreligger mellan skogsbruk och naturvård liksom av hur man i skogsvårdslagstiftningen och annan näraliggande lagstiftning bäst reglerar dessa frågor. En sådan analys borde också ha innefattat de konfliktsituationer som i dag anses föreligga mellan å ena sidan skogsbruket och å den andra sidan naturvårdens intressen.

Inte minst med hänsyn till den oklarhet som f. n. råder beträffande tillämpningen av naturvårdslagstiftningen och dess ersättningsregler hade det varit starkt befogat att i detta sammanhang ta upp även dessa frågor till behandling, särskilt som sanktionsbestämmelserna beträffande hänsynen till naturvårdens intressen återfaller på just dessa regler.

För vår del vill vi anföra följande:

Ett aktivt skogsbruk förutsätter att markens virkesproducerande förmåga utnyttjas på bästa sätt. Det kan endast ske genom att skogen avverkas, att ny skog anläggs och att den ges en ändamålsenlig skötsel under tillväxtperioden fram till den tidpunkt då den nya skogen kan avverkas. Detta biologiska kretslopp, som självfallet avviker från det som helt orörd skog genomgår, innebär att de enskilda skogsbestånden och därmed skogslandskapet förändras. Det är något som måste accepteras och innebär heller inte något som kan anses negativt. Den som känner naturens lagar är medveten om att detta

biologiska kretslopp är ofrånkomligt och att det är så långsiktigt att människorna på våra breddgrader för enskilda bestånd knappast hinner följa det från början till slut.

Från naturvårdssynpunkt har varje skede i skogens tillväxtcykel sitt speciella värde. Från dessa synpunkter är det dock angeläget att ålderssammansättningen varieras inom ett område, vilket bäst sker genom att ytorna för slutavverkning och nyplantering begränsas. Därigenom uppstår mindre risker för störningar i de ekologiska systemen. Genom att skogens karaktär förändras under dess tillväxtcykel påverkas också attraktiviteten för rekreationslivet. En anpassning av tekniken och skogsvårdsåtgärderna i övrigt är därför särskilt angelägen i skogar som har stor betydelse som rekreationsområden.

Enligt vår uppfattning finns det skäl att tona ner den intressekonflikt som föreligger mellan aktivt, rationellt skogsbruk och naturvård inkl. rekreationslivet. Framför allt är det angeläget att markera att det är fråga om en konflikt mellan olika samhällsintressen och inte mellan enskilda eller grupper av människor. Det är viktigt och värdefullt att enskilda personer och organisationer engagerar sig i och på olika sätt söker ta till vara dessa olika intressen. Detta är en förutsättning för att en rimlig avvägning skall kunna komma till stånd. Inte minst organisationer på naturvårdsområdet gör värdefulla insatser. Det innebär dock inte att de som genom olika organisationer företräder naturvårdsintressen är mindre beroende än andra av vad våra skogar kan tillföra folkhushållet t. ex. i form av exportintäkter. På samma sätt gäller det att vi alla med stöd av allemansrätten kan utnyttja det rekreationsvärde som skogarna representerar och att vi också har glädje av den landskapsbild som skogarna formar.

Vi delar helt den uppfattningen att hänsyn skall tas till bl. a. naturvårdens intressen vid skötseln av skogen. En sådan allmän varsamhet bör enligt vår mening iakttas överallt och ingå som ett naturligt led i den vardagliga skötseln av skogen. Det innebär också att tillsynen över detta naturvårdsarbete i den praktiska tillämpningen läggs i händerna på personal med praktisk skoglig utbildning och erfarenhet. Detta allmänna hänsynstagande är till fyllest i den helt övervägande delen av våra skogar som inte är att betrakta som närströvsområden. Det innebär t. ex. att attraktiva bärmarker efter en tid inte längre lämpar sig för bärplockning och att man får söka sig till andra områden. Sådana ändringar som effekt av en avverkning måste vi acceptera, om målet för skogsproduktionen skall kunna uppnås. Våra skogar representerar hela skalan från områden där förstahandsmålet bör vara att få till stånd en lönsam skogsproduktion till tätortsnära skogar där specifika rekreationsintressen helt måste dominera. Lagstiftningen måste anpassas därefter.

Det är också angeläget att skogsägare och andra som arbetar i skogen får information om vad som i det praktiska vardagsarbetet kan göras för att hänsynen till naturvården bäst skall kunna tillgodoses. Enligt vår uppfattning är ett levande intresse för naturvård hos dem som sköter skogen den bästa garantin för att den angelägna varsamheten skall iakttas. Detta levande

intresse finns nu hos många enskilda skogsägare, främst hos de självverk-samma skogsägare som år från år kan följa skogens tillväxt och förändringar. Det är angeläget att detta intresse tas till vara och stimuleras. Bäst sker detta genom ett förtroendefullt samarbete mellan tillsynsmyndigheter och enskil-da.

I propositionen föreslås en skärpning av skogsvårdslagen i så måtto att man till nuvarande allmänna hänsynsregel (1 §) tar in ett bemyndigande för skogsvårdsstyrelsen att pröva när det är befogat att i det enskilda fallet meddela särskilt föreläggande, som vid försummelse kan medföra bötes- eller vitesansvar (21 §). Den tidigare allmänna hänsynsparagrafen kompletteras alltså med sanktionsbestämmelser.

Sanktionsbestämmelserna avses dock inte bli generella utan skall prövas i varje enskilt fall. I specialmotiveringen till 24 § anføres vidare att "skogsvårds-styrelserna så långt möjligt skall söka åstadkomma rättelse genom anvisning-ar och råd till skogsägarna eller den annars ansvarige". Föreskrifterna får vidare inte vara så ingripande att pågående markanvändning avsevärt försvåras.

Indirekt kan regeringens förslag i skärpande riktning komma att påverka tillämpningen även av ersättningsreglerna för intrång till följd av hänsyn till naturvårdens intressen dels genom den avgränsning som föreslås i vad gäller *begreppet skogsmark*, dels genom den definition som ges *begreppet bruknings-enhet* (prop. s. 34–38 resp. 45). Vi återkommer till detta senare.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts tillstyrker vi de här berörda ändringarna av skogsvårdslagen, vilka bl. a. innebär att man i enskilda fall kan meddela föreläggande som vid försummelse kan medföra bötes- eller vitesansvar.

Vi vill dock starkt understryka att sådana förelägganden bör ses som undantagsfall och att tillsynsmyndigheterna i första hand genom råd och anvisningar bör främja den enskildes ansvar i naturvårdsarbetet. Det är f. ö. väl dokumenterat att den enskilde markägaren liksom skogsarbetarkåren i övrigt haret djupt rotat ansvar för skötsel och vård av naturen. All erfarenhet talar också för att frivilliga överenskommelser är att föredra framför förordnanden och diktat från myndigheternas sida.

Vi vill därför också för vår del – liksom departementschefen – ansluta oss till Kommunförbundets uppfattning att kommunerna i högre grad än vad nu är fallet bör engageras i naturvårdsarbetet. Genom samråd mellan myndig-heter och markägare på det lokala planet kan enligt vår erfarenhet många anledningar till konflikter förebyggas eller lösas på ett smidigt sätt. Detta gäller bl. a. de ersättningsfrågor som kan bli aktuella för naturvårdshänsyn utöver dem som är motiverade med tillämpning av den allmänna hänsyns-regeln.

Det är därför enligt vår mening angeläget att man i de tillämpningsanvis-ningar som kommer att utarbetas för 24 § i huvudsak utformar de s. k. hänsynsreglerna till vad som är förenligt med ett normalt ekonomiskt och biologiskt inriktat skogsbruk.

Krav därutöver, t. ex. på skönhetskärmar av träd, viss trädslagsblandning i närheten av tätbebyggelse och längs s. k. turiststråk m. m. bör lösas i annan ordning. Det bör, som ovan framhållits, främst ske genom frivilliga överenskommelser, alternativt genom byggnadslagstiftningen (fastställd general-/områdesplan) eller naturvårdslagstiftningen (naturreservat). Liksom departementschefen finner vi det angeläget att representanter för skogsbrukets organisationer ges tillfälle att medverka i utformningen av dessa tillämpningsanvisningar.

Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad ovan anförts om ambitionsnivån i skogsvårdslagens regler i vad gäller naturvårdshänsyn.

Införandet av sanktionsbestämmelser i skogsvårdslagens regler om hänsyn till naturvårdens intressen aktualiserar även frågan om ersättningsreglerna. Enligt regeringens förslag skall sådana föreskrifter inte kunna meddelas som avsevärt försvårar pågående markanvändning. Man anknyter därmed till de ersättningsregler som gäller för bl. a. naturvårdslagen – i de fall olika uppfattningar kan komma till uttryck om ambitionsnivån i ett visst föreläggande.

Det bör här framhållas att naturvårdslagstiftningens ersättningsregler är mycket oklara. Detta har bl. a. lett till att naturvårdsverket ännu inte kunnat utfärda några tillämpningsanvisningar till dessa regler – trots att de antogs av riksdagen redan 1974.

Tillämpningen av dessa regler försvåras ytterligare av att överprövningen av myndighetens beslut sker via tre skilda vägar, beroende på vilken paragraf man tillämpar. Besvär över beslut enligt naturvårdslagen (NVL) 19 § (naturvårdsområde) prövas av regeringen. Besvär över beslut enligt NVL 20 § (samrådsskyldighet) förs till kammarrätt och regeringsrätt, medan besvär över beslut enligt NVL 7 § (naturreservat) prövas av allmän domstol. Det sista gäller också regleringen av ersättningsfrågor vid motsvarande beslut i fastställd general-/områdesplan enligt byggnadslagstiftningen.

Genom de splittrade besvärreglerna har utvecklingen av en enhetlig rättspraxis i dessa frågor motverkats. Oklarheterna har också starkt försvårat det praktiska naturvårdsarbetet ute på fältet. Det är från rättvis- och rättssäkerhetssynpunkt djupt otillfredsställande att den enskilde under hot om straffpåföljd skall behöva arbeta under de oklara rättsregler som nu gäller.

I den föreslagna skogsvårdslagen föreslås att besvär mot skogsvårdsstyrelsernas beslut skall föras hos skogsstyrelsen och därefter hos regeringen. Till raden av besvärsinstanser fogas nu alltså även skogsstyrelsen.

Mot bakgrund av vad ovan anförts beträffande behovet att låta utveckla en enhetlig rättspraxis på detta område föreslår vi att besvär över skogsvårdsstyrelsens beslut beträffande naturvårdshänsyn, 21 och 27 §§, i stället skall prövas av allmän domstol, dvs. enligt de regler som f. n. gäller för beslut i motsvarande frågor enligt byggnadslagen (BL) 9 § och NVL 7 §.

Riksdagen bör därför besluta att 29 § ges följande tillägg: "I beslut vad gäller förbud eller föreskrift enligt 21 § resp. 27 § p. 6 angående naturvårdshänsyn skall talan mot skogsvårdsstyrelsens beslut dock prövas av allmän domstol."

Begreppen skogsmark resp. brukningsenhet

I propositionen föreslås en viss precisering av begreppet skogsmark. Preciseringsen utgör snarast en begränsning av begreppet skogsmark jämfört med vad som nu gäller (2 § samt prop. s. 34–38). I annat sammanhang (15 § samt prop. s. 45) föreslås att med brukningsenhet bör avses en ägares fastighet inom en kommun. Avsteg från denna regel skall kunna göras, om det är lämpligt med hänsyn till fastigheternas geografiska läge och arbetsmarknadsförhållandena.

1973 års skogsutredning framhöll (s. 109) att avgränsningen av begreppet skogsmark i skogsvårdslagens mening har som enda syfte att ange på vilka marker lagens tvingande bestämmelser avses gälla. Utredningen tog dock därmed inte ställning till begreppet "pågående markanvändning" sådant det ingår i t. ex. naturvårdslagstiftningen och den fysiska riksplaneringen. Något motsvarande förtydligande ges inte i det av regeringen redovisade lagförslaget. Vi förutsätter dock att departementschefen delar utredningens uppfattning på denna punkt samt att definitionen enbart är avsedd att gälla inom skogsvårdslagens tillämpningsområde, dvs. främst i vad gäller ransoneringsbestämmelserna.

Med hänsyn till den roll dessa begrepp har eller kan komma att få vid utvecklingen av rättspraxis i vad gäller ersättningsreglerna för intrång på grund av naturvårdshänsyn finner vi det angeläget att utskottet särskilt uttalar att det enda syftet med de föreslagna definitionerna av begreppen skogsmark resp. brukningsenhet avser skogsvårdslagens tillämpningsområde samt att de därför ej avses bli normgivande för annan – i detta sammanhang icke behandlad – lagstiftning, t. ex. naturvårdslagstiftningens ersättningsregler.

Skogen som energikälla

I propositionen har departementschefen inte berört skogen som energikälla.

Enligt centerns uppfattning är detta anmärkningsvärt mot bakgrund av de ständigt ökande priserna på traditionell energi och när det gäller att formulera en målsättning för skogsbruket. Det är uppenbart att skogens roll som energikälla inom de närmaste åren kommer att öka. Det betyder att hela skogsskötselprogrammet kan behöva få en annan inriktning än den som såväl utredningen som departementschefen nu ger uttryck för. Det stora och ökande lövinslaget kan i en sådan situation inte vara en belastning för

skogsbruket utan t. o. m. en favör. Undersökningar har gjorts i olika sammanhang om skogen som energikälla, bl. a. av projekt Helträdsutnyttjande och av skogsstyrelsens klenvirkesprojekt.

Vi vill här peka på några av de områden där skogen kan utnyttjas som energikälla.

Centern anser att energipolitiken måste inriktas på att systematiskt byta ut oljan mot andra energislag, främst inhemska förnyelsebara bränslen som ved, flis, biomassa, torv etc., och på utveckling av alternativa energikällor. En viktig princip är att utnyttja en större mångfald av energislag som finns inom landet och på så sätt nå större säkerhet och mindre sårbarhet än i dagens situation.

Energiproduktion genom förnyelsebara energikällor kan ske i decentraliserad form, eftersom råvarorna är geografiskt väl spridda. Det gäller bl. a. olika former av biomassa. Vi kan uppnå positiva sysselsättningseffekter genom tillvaratagande av avfall, trädrester som nu lämnas kvar i skogen och genom utvinning av torv för energiändamål. Dessa energikällor blir alltmer ekonomiskt lönsamma. Om vi gör dessa insatser för att nyttiggöra träbränsle och torv innebär varje värmekalori en minskad oljeimport och positiv effekt på betalningarna gentemot utlandet.

23 miljoner ha skogsmark, nära hälften av Sveriges landareal, används i dag för produktion av skogsprodukter. Exporten av skogsprodukter är av samma storlek som importen av oljeprodukter. Man kan därför på sätt och vis påstå att en mycket stor del av landets yta i dag brukas för att klara oljeförsörjningen.

Inhemska bränslen, i första hand biomassa från framtida energiskogsodlingar, torv, skogsavfall, halm och vass samt också avfall från den urbaniserade och industrialiserade miljön, kan täcka en stor del av Sveriges energibehov framöver. Även ett fullt utbyggt energiskogssystem kommer på sin höjd att behöva mer mark än en fjärdedel av den mark som i dag används för skogsindustrins råvaruförsörjning. Det är mot den bakgrunden mycket anmärkningsvärt att regeringen nu tydligen avser att dra ned insatserna på utvecklingen av teknik för nyttiggörande av inhemska bränslen i Sverige trots allt tal om satsningen på förnyelsebara energikällor. Vi drar den slutsatsen att detta kan bero på att de inhemska bränslena är den enda energikällan som kvantitativt kan ersätta oljan till acceptabla kostnader. De inhemska bränslena utgör ett hot mot själva grundvalen i regeringens energipolitik med satsning på kärnkraft.

Sverige har en internationellt redan erkänd verksamhet för forskning och utveckling av processteknik för inhemska bränslen. Det är också redan väl dokumenterat genom energikommissionens arbete och på annat sätt att inhemska bränslen kan ge synnerligen betydande tillskott till energiförsörjningen i framtiden. Senare utredningar i Sverige och utomlands har visat att energikommissionens uppfattning om framtida kostnader för biobränslen är alldeles för hög. Det nyligen producerade betänkandet

Energiskog anger en kostnad för biomassa levererad till ett värmeverk på nivån 170 kr./ton torrsbstans. Denna nivå harmonierar väl med inträngande analyser gjorda framför allt i USA. Det är tydligt att mycket talar för att biomassan inom en snar framtid kommer att ställa sig väsentligt billigare än importbränsle. Redan möjligheten av att en sådan kostnadsutveckling kan ske, som givetvis är av helt avgörande betydelse för Sveriges energipolitik, borde leda till mycket kraftfulla insatser över hela området från odling till nyttiggörande.

Det finns i dag förbränningsanläggningar såväl för miljövänliga inhemska bränslen såsom ved som för mer besvärliga såsom hushållsavfall. Dessa nya eldningsanläggningar ger väsentligt renare rökgaser med stofhalter långt under angivna tillåtna nivåer och mer fullständig förbränning än de förbränningssystem som nu finns på marknaden. Det är fråga om kombinationer av pyrolys- och förgasningsprocesser samt slutförbränning i skilda steg.

Första etappen i ett program för omställning av Sverige från olja till inhemska bränslen är givetvis ett införande av torv, skogsenergi och så småningom energiskog för produktion av värme och kraft, framför allt i mindre och medelstora anläggningar, med alla de fördelar i fråga om driftsäkerhet och låga totalkostnader som är förknippade med dispers energiproduktion. Här är de inhemska bränslena att se som direkta konkurrenter till kärnkraft och kärnvärme, olja och kol.

Det finns stora möjligheter att ställa om i dag existerande reservkraftverk för företrädesvis oljeeledning till vedeldning. Detta kan ske på olika sätt, beroende på de speciella förutsättningar som gäller för varje enskilt kraftverk. I vissa större anläggningar kan systemet kompletteras med förgasningsanläggning. De arbeten som hittills utförts i Sverige – som har en ledande position på området – har visat att biobränslena är utomordentligt reaktiva och användbara för olika ändamål inom svensk processindustri. Denna reaktivitet ger en möjlighet till mer miljövänlig förbränning än förbränning av stenkol och olja. Ett nyttiggörande av de förnyelsebara råvarorna kan ske på flera vägar vid sidan om redan etablerade förfaranden, bl. a. genom extraktion.

Den nuvarande produktionen av fiber inom skogsindustrin är på sitt sätt ett exempel på extraktion. Ligninet avlägsnas från veden och fibern separeras. Det förekommer i dag många andra liknande kemiska och mekaniska förfaranden för att extrahera eller separera värdefulla komponenter från växtbiomassa. Några exempel av särskilt intresse för Sverige skall nämnas här. Barrträd avger kåda som är en potentiell bränsleråvara och råvara för kemisk produktion. Ett träd kan avge ungefär lika mycket kåda under sin livstid som motsvarar dess innehåll av vedbränsle. I USA sker nu forskning och utveckling på teknik för skörd av kåda från barrträd för bränsle och kemiska ändamål. När kådproduktionen passerat maximum skördas trädet som råvara för bränsle och fiberproduktion. På detta sätt fördubblar man

utbytet från skogsodlingar av konventionellt slag.

Det talas ofta om en framtida vätgasekonomi, med vätgas som energibärare. Vätgasen brinner miljövänligt till vattenånga och kan transporteras i ledning till låga kostnader. Vätgasen är också en viktig råvara för processindustrin, framför allt för framställning av kvävegödselmedel. Vätgas kan framställas från biomassa på flera olika sätt och med fördel tack vare biomassans höga reaktivitet.

Under andra världskriget tillverkades en hel del etylalkohol från avlutarna från sulfittfabrikerna i landet. Energikommissionen har framför allt pekat på metanol som framtida ersättning till bensin. Det finns all anledning att på ett mer samlat sätt än hittills utveckla och utvärdera metoder för inhemsk framställning av etylalkohol genom jäsning av olika produkter från jord- och skogsbruket.

Biobränslena är en idealisk råvara för framställning av syntetgas för syntes av metan (naturgas), metanol (som i sin tur kan konverteras till bensin med god verkningsgrad) och syntetisk bensin.

Tyvärr synes resurserna för arbeten på metanolområdet vara helt otillräckliga. Intresset i dag är i första hand inriktat på stenkol och restolja som råvara för en tänkt inhemsk metanolproduktion. Allt talar emellertid för att biobränslena är överlägsna råvaror för denna produktion. Kostnaden för metanol är i dag 500 kr./ton, dvs. ungefär på samma nivå som bensin räknat på energivärdet. Stigande oljepriser kommer att göra metanolen och andra syntetiska bränslen också ekonomiskt konkurrenskraftiga vid tiden för sekelskiftet – naturligtvis beroende på kostnadsutvecklingen för oljan och naturgasen. Det är en självklarhet att ett svenskt forsknings- och utvecklingsprogram för metanolfremställning i första hand skall inriktas på inhemska bränslen och inte på importbränslen. Detta för att garantera ett framtida oberoende på den viktiga drivmedelssidan.

Helträdsutnyttjandet

En stor del av trädet lämnas i dag kvar i skogen i samband med avverkning. Vid en årlig avverkning på 75 miljoner m³ lämnas mer än hälften kvar. Huvuddelen av hyggesavfallet kan under överskådlig tid endast användas som bränsle. Hyggesavfallet motsvarar 10 miljoner m³ olja i energiinnehåll, vilket är tillräckligt för att försörja värmeverk med en sammanlagd installerad effekt på 40 000 MW eller 10 gånger effekten på de sex kärnreaktorer som är i drift.

Den största delen av hyggesavfallet kan tas till vara med s. k. helträdsystem som prövats på olika håll i landet, bl. a. i Västerbotten, med mycket lovande resultat. De mest positiva resultaten har uppnåtts vid skogsvårdande gallringar, där helträdsystem är konkurrenskraftiga med konventionella avverkningssystem både ekonomiskt, miljömässigt och biologiskt. På medelgoda och goda marker är växtnäring förlusterna relativt betydelselösa,

medan däremot insektsskadorna kan minskas. Marker, som är befriade från klena träd och hyggesavfall, blir på detta sätt tillgängliga för friluftsliv omedelbart efter ett gallringsingrepp. Stora ackumulerade gallringsbehov finns. En noggrannare studie, som utförts i Skellefteå och Norsjö kommuner sommaren 1978, visade att 580 000 m³/år borde tas ut under 10 år eller 327 000 m³/år, om tiden utsträcktes till 20 år.

Sysselsättningseffekter

Utökas den skogsvårdande gallringen, får detta en omedelbar positiv effekt på sysselsättningen. Denna sysselsättningseffekt fördelas på landets skogsmark, vilket påverkar sysselsättningen mest i de glesbefolkade delarna av landet där sysselsättningsproblemen är störst. En ökad sysselsättningseffekt i skogen passar i glesbygdens infrastruktur.

Genom helträdsutnyttjande i gallring ökar det möjliga uttaget 1,7 gånger i förhållande till konventionell avverkning. Sysselsättningen ökar i motsvarande grad.

Skogsstyrelsens klenvirkesprojekt

Skogsstyrelsen har gjort vissa beräkningar om vad ett ökat klenvirkestillvaratagande skulle tillföra samhället. För att detta skall vara möjligt föreslår skogsstyrelsen att ett klenvirkesstöd införs.

De samhällsekonomiska effekterna av det föreslagna stödet kan exemplifieras sålunda.

- Om allt klenvirke går till skogsindustrin och exporteras ökar exportintäkten med 800 milj. kr.
- Om allt klenvirke går till energiproduktion minskar oljeimporten med 400 000 ton olja motsvarande 200-260 milj. kr.
- Vid skogsindustriell förädling ökar sysselsättningen totalt med ca 15 000 årsarbeten i skogsnäringen. Vid användning för energiproduktion blir sysselsättningseffekten lägre.

Vi är medvetna om att samhället f. n. inte är rustat för en omställning till fasta bränslen. Men den kartläggning som bl. a. skogsstyrelsen gjort visar klart att skogen som energikälla kan vara en realitet den dag samhället beslutar sig för att stimulera fram en användning av fasta bränslen. Av vad vi här sagt framgår med all önskvärd tydlighet att skogens roll som energikälla nu är dokumenterad.

Samhället måste nu nyttigöra sig de naturresurser som vi har i vårt land, och mot den bakgrund som vi här skisserat är det alldeles uppenbart att det kommande skogsskötselprogrammet måste ta hänsyn till lövverket som en värdefull tillgång. I sin tur medför detta förändrade synsätt att skogen och skogsmarken blir intressantare från biologisk synpunkt där ett lövträdsinslag kan ekonomiskt tolereras. En konsekvens blir även att kemiska medel för

(medel för) lövstybekämpning starkt kan begränsas och när systemet är utbyggt helt undvikas.

Vi föreslår därför att ett klenvirkesbidrag införs i enlighet med skogsstyrelsens förslag och att detta finansieras med budgetmedel. Enligt skogsstyrelsen har man beräknat att ett projekt av den här omfattningen skulle kosta omkring 90 milj. kr.

Statligt ekonomiskt stöd till skogsbruket

Beträffande skogsvårdsavgiften instämmer vi i föredragandens uppfattning att denna avgift ej skall användas för subventionering av skogsvårdsstyrelsernas taxor i fortsättningen. Vi återkommer i det följande till detta. Vi delar också föredragandens uppfattning att skogsvårdsavgiften bör kunna höjas något. I motsats till föredraganden anser vi dock att skogsvårdsavgifterna och deras användning bör särredovisas.

Beträffande användningen av skogsvårdsavgiftsmedlen bör riksdagen beakta effekterna av transfereringar, så att dessa inte blir orättmätiga. För att nå detta bör medlen i första hand användas för ändamål som kommer alla skogsägare till del, t. ex. forsknings- och utvecklingsprojekt.

Anslagsfrågor för budgetåret 1979/80

Bidrag till skogsvård m. m.

Vi delar inte departementschefens uppfattning att bidrag för omplantering efter angrepp av snytbagge fortsättningsvis inte skall utgå. Skogsägare har fram t. o. m. 1978 års planteringar haft den uppfattningen att statsbidrag skulle utgå till sådana omplanteringar. Vi anser det då vara rimligt att bidrag fortsättningsvis utgår för att täcka de skador som uppstått vid planteringarna 1977 och 1978. Bidraget bör vara av samma omfattning som det nu gällande.

Vi finner departementschefens argumentering oklar i vad gäller stöd till återväxtåtgärder efter avverkning av sådana bestånd som är så glesa eller till så stor del består av för marken olämpligt trädslag att tillväxten är avsevärt lägre än vad som är möjligt. Det bör klart framgå att bidrag skall avse sådana bestånd som avses i 5 § men också andra sämre bestånd, som vid avverkningen inte ger eller beräknas kunna ge ett netto som motsvarar förnygringskostnaden. Eventuellt överskott vid avverkningen skall dras ifrån beräknade förnygringskostnader. I förnygringskostnaden skall inräknas kostnad för lövsty- och ungsogsröjning.

Eftersom avverkning och beskogning av sämre skogar är en av de viktigaste skogsskötselåtgärderna för att snabbt få en högre produktion, är det angeläget att denna verksamhet stimuleras. Åtgärderna är också av mycket långsiktig karaktär. Bidraget bör därför vara 80 % av godkänd kostnad för

hela landet. Detta ökade bidrag bör enligt vår mening gälla en begränsad tid – förslagsvis fem år. På kort sikt får vi en stimulans av avverkningarna, på längre sikt blir effekten högre biologisk produktion.

Vi vill i fråga om skogsbruksplaner anföra följande. Skogsbruksplaner är också med vårt synsätt ett lämpligt skogspolitiskt styrmedel. Skogsbruksplanerna leder regelmässigt till ökad aktivitet på fastigheten och till att denna aktivitet får en lämplig utformning. Översiktliga skogsinventeringar är däremot en mera tvivelaktig åtgärd, särskilt för den södra delen av landet. Genom dessa inventeringar inhämtas så översiktlig information att den inte direkt kan användas för skogsdriften. Enligt vår uppfattning har också andra eventuella intressenters behov av denna information övervärderats liksom också denna informations användbarhet för andra ändamål. Beträffande information av denna typ finns också riksskogstaxeringen, vilken åtminstone för län och länsgrupper ger en tillfredsställande noggrannhet. Därtill är nu en ny riksskogstaxering under utarbetande. Det torde finnas goda möjligheter att utveckla denna för olika ändamål. De översiktliga inventeringarna är därför mera anpassade till tillsynsmyndighetens kontrollambition och till ett allmänt insamlade av uppgifter än till verkliga behov i det praktiska skogsbruket.

Mot denna bakgrund är föredragandens avvägning mellan dessa två plantyper svår att förstå, eftersom all tillgänglig erfarenhet visar att aktiviteten på fastigheterna har sin utgångspunkt i ägarens vilja och ambition och snarast motverkas av myndighetsingripanden.

I detta sammanhang framstår det som angeläget att den bidragsberättigade verksamheten med skogsbruksplaner inte utformas som ett statligt monopol. Det synes angeläget och självklart att även andra – skogsägarföreningar och företag med kompetent personal – ges tillfälle att delta i denna verksamhet på samma villkor som skogsvårdsstyrelserna. Vi instämmer i detta avseende i departementschefens uppfattning. Till detta bidrar också förhållandet att det nu synes angeläget att så många fastigheter som möjligt snabbt förses med skogsbruksplan.

Av s. 233 i propositionen framgår att som en förutsättning för statligt stöd till skogsvård m. m. skall krävas att skogsägaren har en skogsbruksplan. Det är enligt vår mening inte rimligt att som villkor för statsbidrag kräva av skogsägaren att han har skogsbruksplan. Särskilt för mindre fastigheter finns det ofta inga större skäl att ha en detaljerad plan. Framtagningen av sådana planer är ett arbete som tar flera år. Det är inte rimligt att ge detta planeringsarbete sådan förtur att andra viktiga uppgifter försummas. Denna koppling bör därför tas bort.

Vidare är det mycket olyckligt att föreslå bidrag till skogsbruksplaner, om inte medelstildelningen blir tillräckligt stor. Efterfrågan på skogsbruksplaner är nämligen redan i dagsläget hög – ofta större än resurserna för planläggningsarbetet. *Ett begränsat statsbidrag av föreslagen storleksordning skulle innebära att skogsbruksplanläggningen minskade kraftigt på grund av köbildning*

till statsbidraget.

Normalt planlägg: ca 0,6 miljoner ha enskild skogsmark årligen och totalt ca 1 miljon ha till en kostnad av ca 25 kr./ha. Medelstillelningen vid ett 50-procentigt bidrag måste därför vara minst 15 milj. kr. årligen.

Forskning

Vi biträder departementschefens uppfattning att den skogliga forskningen behöver ökad medelstillelning. Däremot finner vi det vara oansvarigt att nu inte stärka forskningen angående skydd mot skogsskadeinsekter. Statsmakterna har under senare år, efter petitaframställning från skogshögskolan, i viss omfattning lämnat ökat stöd till denna verksamhet. Dessa insatser har emellertid ej varit tillräckliga.

Skogsskyddet mot insekter är nu ett synnerligen allvarligt problem. I sammanhanget kan åberopas t. ex. situationen beträffande granbarkborren i Värmland, snytbaggen samt märgborreskadorna på tall. Till sammanhanget hör också de problem som uppstår i samband med nya krav på bortförande av vissa virkesrester i skogarna och problem i samband med lagring och transport av i första hand massaved.

Det synes nu nödvändigt att göra en kraftansträngning för att söka lösningar på dessa problem som f. n. orsakar skogsnäringen – och landet – förluster i 100-miljonkronorsklassen. För detta syfte erfordras såväl grundläggande biologiska kunskaper om insekternas biologi m. m. som snabba praktiska tillämpningar härav.

Vi anser därför att ett extra anslag, särskilt avsett för forskning angående skogsskydd mot skogsskadeinsekter, bör anvisas.

Vi föreslår att skogs- och jordbruksforskningen för detta speciella ändamål för budgetåret 1979/80 tillförs ett extra anslag av 5 milj. kr.

Utöver de förslag som lämnas i hemställan bör det ankomma på vederbörande utskott att utforma erforderlig lagtext.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen godkänner de förslag till riktlinjer för skogspolitiken som anförts i motionen.
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande skogens roll som energikälla.
3. att riksdagen antar följande förslag till ändring i 1 § skogsvårdslagen:

I § Våra skogar är en tillgång som skall ges en sådan vård att den kan utnyttjas till allas bästa.

Skogsmark med dess skog skall genom lämpligt utnyttjande av markens

virkesproducerande förmåga skötas så, att den varaktigt ger en hög och värdefull avkastning samt ett tillfredsställande ekonomiskt utbyte. Vid skötseln bör rimlig hänsyn tas till naturvårdens och andra allmänna intressen.

4. att riksdagen beslutar att 4 § skogsvårdslagen skall preciseras i enlighet med det i motionen anförda,
5. att riksdagen beslutar anta följande ändring i 7 § punkten 3 skogsvårdslagen:

Vid anläggning av ung skog skall de försörjningsåtgärder vidtas som kan behövas för att trygga återväxten av skog med tillfredsställande täthet och beskaffenhet i övrigt.

Föreskrifter härom meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

6. att riksdagen beslutar anta följande ändring beträffande 13 § "Skog med hög slutenhet får inte utan särskilt tillstånd slutavverkas förrän den... etc".
7. att riksdagen beslutar anta följande tillägg till 29 § skogsvårdslagen:

I beslut vad gäller förbud eller föreskrifter enligt 21 § resp. 27 § punkten 6 angående naturvårdshänsyn skall talan mot skogsvårdsstyrelsens beslut prövas av allmän domstol.

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen angående:
 - a) skogsvårdslagens bestämmelser om skogsskydd,
 - b) klarläggande kring motivskrivningarna till 5 §,
 - c) ransoneringsbestämmelser i 14 §,
 - d) tillämpningsanvisningar till 24 §,
 - e) ambitionsnivån beträffande naturvårdshänsyn
9. att riksdagen godkänner vad som anförts i motionen beträffande naturvårdshänsyn,
10. att riksdagen beslutar
 - a) att hos regeringen begära införande av ett klenvirkesbidrag i enlighet med skogsstyrelsens förslag,
 - b) att anslaget för ersättning av skador förorsakade av snytbagge följs upp till att gälla 1977 och 1978 års planteringar,
 - c) att statsbidraget till skogsåterväxt bör vara 80 % av godkänd kostnad för hela landet,
11. att riksdagen beslutar att till Bidrag till skogsvård m. m. anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 8 500 000 kr. förhöjt förslagsanslag, varav 7 500 000 kr. avser skogsbruksplanen och 1 000 000 kr. avser översiktliga skogsinventeringar,

12. att riksdagen beslutar att till ökade forskningsinsatser för skogsskyddet anvisa ett extra anslag av 5 000 000 kr.

Stockholm den 26 mars 1979

THORBJÖRN FÄLLDIN (c)

KARIN SÖDER (c)

ANNA-LISA NILSSON (c)

ERIK LARSSON (c)

BERTIL JONASSON (c)

KARL GUST. H. BOO (c)

EINAR LARSSON (c)

ELVY OLSSON (c)

MAJ PEHRSSON (c)

RUNE GUSTAVSSON (c)

ANDERS DAHLGREN (c)

IVAN SVANSTRÖM (c)

THORSTEN LARSSON (c)

